

Gebruikmakend van wat de Griekse beschaving had bereikt, bracht het Helleens classicisme de architectonische expressie op een hoger plan. Het gaf aan mythische overtuigingen een alledaags voorkomen door bekende fenomenen, zoals de zwaartekracht, te combineren met afbeeldingen uit de klassieke mythologie waardoor het idee werd versterkt dat het geloof van de beschaving op de realiteit was gestoeld.

orde; proportie; architraven; entasis; plaatsing; polis; offer; ritueel

Hoewel er grotere bouwwerken waren en knappere technische prestaties, had geen enkel bouwwerk een even grote symbolische, culturele en intellectuele uitstraling als het Parthenon, toen dat werd gebouwd in het midden van de vijfde eeuw v.C. Bijna alle generaties daarna zijn geboeid door het Helleens classicisme en erfdien een traditie die 2500 jaren zou duren. Hieruit blijkt dat formaat of technische hoogstandjes, hoewel zeer belangrijk, niet voldoende zijn om aan een bouwwerk de hoogste status toe te kennen. Om die status te bereiken, moet een bouwwerk ook het intellect en de emoties aanspreken.

De klassieke volgorden van pilaren – Dorisch, Ionisch en Corinthisch – vormen de sleutel tot de Griekse bouwkunst.

BELANGRIJKSTE BOUWEN

← Parthenon, Athene, Griekenland, IKTINOS, 447 – 432 v.C.

De formule voor een klassieke tempel van een buitenkant met pilaren en een timpaan aan beide uiteinden vindt misschien zijn oorsprong in primitieve bouwkunst maar tegen de vijfde eeuw v.C. was deze al zeer hoog ontwikkeld. Elk element reflecteert zijn functie, heeft een symbolische waarde en is subtiel vormgegeven om de juiste optische illusie te geven.

In de rococo gaat men nog verder met rijke versieringen, vloeiende vormen en het stimuleren van de zintuigen dan in de barok. De rococo wordt nauw geassocieerd met de rooms-katholieke wereld en vooral de heilige roomse Kerk en Zuid-Duitsland. Het legt de nadruk op de mysterieuze en intuïtieve aspecten van het geloof; er zijn dan ook talrijke kerken, kloosters en paleizen voor keurvorsten in de rococo-stijl gebouwd.

JACOB PRANDTAUER (1660 – 1726); GERMAIN BOFFRAND (1667 – 1654); BALTHASAR NEUMANN (1687 – 1653); MATHÁUS PÖPPELMANN (1662 – 1736); LUKAS VON HILDEBRANDT (1668 – 1745); JOHANN DIENTZENHOFER (1689 – 1751); JOHANN MICHAEL FISCHER (1692 – 1766); GIUSEPPE GALLI DA BIBBIENA (1696 – 1757)

complexiteit; lichtheid; illusie; rusteloosheid; versiering

In zijn beste vorm combineert de rococo de abstractie van bouwkundige principes die op vorm en geometrie zijn gebaseerd, met het vetellende effect van weelderige ornamentiek. Balthasar Neumann, wiens pelgrimskerk in Vierzehenheiligen in Beieren de apotheose vormt van de rococo, begon als ingenieur in het leger, waarna zijn werkgever, de prins-bisschop van Neurenberg, hem naar Wenen en Parijs stuurde om architectuur te gaan studeren. De meeste van zijn tijdgenoten in Zuid-Duitsland aan het begin van de 18e eeuw waren op de hoogte van de basis van de bouwkundige techniek en creëerden hun effecten met

weelderige versieringen. Neumann bracht meer begrip en kennis van architectonische principes mee.

In Vierzehenheiligen maakte hij een bijzonder geavanceerd ontwerp met overlappende vormen en vloeiende volumes waar ruimte, vorm en licht worden gecombineerd met versieringen om de zintuiglijke ervaring een intellectuele basis te verlenen.

Het belangrijkste doel van rococo-architecten, in een tijdperk waarin de macht van de katholieke Kerk werd ondermijnd door sepsis en schisma's, was het bieden van een overweldigend effect met beeldende middelen die de katholieke leer versterkten. Het vermogen om indruk te maken stond echter ook seculiere heersers binnen het katholieke imperium wel aan, van de kleinere vorsten tot de keizer zelf. August de Sterke, keurvorst van Saksen, gaf opdracht voor de bouw van het Zwingerpaleis in Dresden als tableau voor schouwspelen. Het is echter zo rijk versierd, met decoratielaag over decoratielaag, dat er een fantasiesfeer ontstaat waar festiviteiten maar moeilijk de concurrentie mee aan konden gaan.

Door meer nadruk op de sfeer dan op de constructie, en door zijn bondgenootschap met de adel en de katholieke mystiek, staat de rococo in scherp contrast met de ontwikkelingslijn die vanaf het neoclassicisme via het structureel rationalisme naar het modernisme loopt.

BELANGRIJKE GEBOUWEN

← Vierzehenheiligen, Beieren, Duitsland, BALTHASAR NEUMANN, 1743 – 1772

Aan de buitenkant van deze pelgrimskerk is niet te zien dat het interieur zo luidruchtig is. Achter de golvende westgevel bevindt zich een middenschip dat is gebaseerd op twee ovalen (het tweede met het altaar met 14 heiligen), twee ronde dwarsbeuken en nog een oval voor het koor. Alles is zeer rijk versierd als tegenwicht tegenover de solide en ruimtelijke geometrie.

↓ Zwingerpaleis, Dresden, Duitsland, MATHÁUS PÖPPELMANN, 1711 – 1722

De overladen architectuur van het Zwinger laat zien dat het als achtergrond moest dienen voor spektakelstukken. Het is gebouwd voor August de Sterke, keurvorst van Saksen. Er zijn weliswaar veel klassieke details maar ze zijn gecombineerd met een onklassieke weelderigheid die vooral te maken heeft met de hedonistische smaak van de vorst.

ANDERE GEBOUWEN

OOSTENRIJK Klooster van Melk, JACOB BRANDTAUER, 1702 – 1714; Belvedere, Wenen, LUKAS VON HILDEBRANDT, 1714 – 1723

DUITSLAND Slot van Pommersfelden, JOHANN DIENTZENHOFER, vanaf 1711; Abdij van Ottobereuren, JOHANN MICHAEL FISCHER, 1744 – 1767; Opera, Bayreuth, GIUSEPPE GALLI DA BIBBIENA, 1747 – 1753

Decoratief industrialisme; Barok

Neoclassicisme; Humanisme; Idealisme

